prethodni zaključak o humanistima više je nego dostatna spoznaja i izazov zainteresiranim čitateljima.

Svi ovi tekstovi nastali su s konkretnim povodom. Dakle, autor se je uključio u javne rasprave ili se je otisnuo na zapuštene obale kako crkvenoga tako i teološko–umjetničkoga javnoga diskursa. Šuljić upravo svojim jasnim, a opet blagim stavom, tečnim, ali nepredvidivim načinom izlaganja, te razvidnim argumentiranjem prožetim osobnom vjerom potvrđuje sposobnost i potrebitost teološkoga govora za javnost i uopće njegovu javnu relevantnost. Riječ je o intelektualnoj čežnji autora za provjerom svojih stavova, kao i onih institucije Crkve kojoj pripada, nastaloj iz strasti za učenjem i otkrivanjem novih obzorja znanja, iskustava, te u konačnici drugoga i drukčijega.

Miris evanđelja je Šuljićev tamjan, a njegova dogma je sretan, autentičan čovjek.

Frano Prcela

Yves Congar, *Crkva, koju volim*. Zagreb: Dominikanska naklada Istina, 2025.

Dominikanska naklada Istina iz Zagreba objavila je 2025. godine prijevod klasika katoličke ekleziologije *Crkva, koju volim* Yvesa Congara. Prvo izdanje pod naslovom *Cette Église que j'aime* izišlo je 1969. godine u Parizu. Ovo djelo u sebi objedinjuje niz članaka izvorno objavljenih neposredno po okončanju Drugoga vatikanskoga sabora u kojima je Congar rastumačio koncilsku ekleziološku perspektivu. Poglavlja su zadržala iste naslove kao i originalni članci: I. *Crkva, Božji narod*; II. *Crkva, sveopći sakrament spasenja*; III. *Crkva, mesijanski narod*; IV. *Za istinsko shvaćanje Crkve*; V. *Molitva za jedinstvo*. Na kraju je bibliografska napomena o izvornim publikacijama tih tekstova. Isto tako, u *Dodatku* je popis Congarovih tekstova prevedenih na hrvatski jezik, kao i navodi o svim radovima o Yvesu Congaru s hrvatskoga govornoga područja.

Na početku kratka *Napomena* navodi teme — Crkva, laikat, svećeništvo — kojima ovaj svezak pristupa dijelom doktrinarno, a dijelom didaktički, u svjetlu kršćanskoga poslanja. Congar prvo poglavlje započinje objašnjavajući nakanu drugoga poglavlja konstitucije *Lumen Gentium*, naslovljenoga *Božji Narod*. Naime, čak je i sam redoslijed poglavlja znakovit. Prije nego se konstitucija posveti izlaganju hijerarhijske strukture Crkve, smisao je drugoga poglavlja izložiti što ujedinjuje sve članove Crkve: njihovo dostojanstvo, koje proizlazi iz samoga kršćanskoga poziva. Naglasak je na ontologiji milosti i kakvoći kršćana kao Božjega naroda, a služenje je razlog hijerarhijskoga ustroja Crkve. Taj zaokret, prema Congaru, osnovica je jednoga novoga uravnoteženja katoličke ekleziologije.

Potom Congar donosi kratku retrospektivu na pojam Božjega naroda, koji najbolje odgovara poimanju Crkve kao zajednice ljudskih bića koja odgovaraju na Božji poziv, a ne tek kao skup objektivnih sredstava milosti. Riječ je višeznačnom pojmu koji (a) izražava povijesni kontinuitet između Crkve i starozavjetnoga Izraela, (b) onemogućava apstrahiranje ideje Crkve od konkretne zajednice vjernika, (c) prepoznaje njezinu povijesnu narav uslijed trajne potrebe za obnovom i obraćenjem, (d) sadržava tvrdnju o jednakosti svih vjernika, iako su nejednaki glede odgovornosti služenja Crkvi, a na sličan način (e) spaja naizgled nespojivo viđenje Crkve kao istodobno univerzalne i mjesne zajednice.

Posljednja tematska cjelina prvoga poglavlja donosi i svojevrsnu kritiku pojma Božjega naroda. Ili bolje rečeno, Congar upozorava da taj pojam sam

za sebe, iako smješta Crkvu u kontekst povijesti spasenja i kontinuitet s Izraelom, ne uspijeva iskazati narav novozavjetnoga odnosa s Bogom: sinovstvo po milosti. Izraz *Tijelo Kristovo* izražava tu nužnu kristološku i pneumatološku dimenziju Crkve. Uslijed ontološke novosti utjelovljenja Božji narod više nije vezan uz Gospodina samo Sinajskim savezom i vjerodostojnim Božjim obećanjima, nego se uspostavlja kao Tijelo Kristovo. U Isusu Kristu Logos je zadobio vidljivo i opipljivo, a u Crkvi i "javno" obličje.

Drugo poglavlje izlaže ulogu Crkve u svijetu kao sveopći sakrament spasenja. Congar ističe kako *Lumen Gentium* bez okolišanja proglašava Crkvu "u Kristu, kao sakrament, ili znak i pomagalo bliskog sjedinjenja s Bogom i sjedinjenja cijelog ljudskog roda" (LG 1). Crkva, kao Tijelo Kristovo, crpi svoju sakramentalnu narav iz Krista, nastavljajući njegovu prisutnost i spasenjsko djelovanje u svijetu. Ta sakramentalna uloga ostvaruje se kroz vidljivu, institucionalnu strukturu Crkve, ali i kao živa zajednica vjernika. Ponad sadašnjega trenutka, ta zajednica ujedno je i "opća Crkva" koja obuhvaća sve spašene u povijesti, uključujući i one koji su živjeli prije ustanove Crkve, što otvara i pitanje mogućnosti spasenja izvan Crkve.

Tako poimanje Crkve kao sveopćega sakramenta spasenja redefinira njezino evangelizacijsko poslanje. Misijsko djelovanje nije tek jednosmjeran proces navještenja Evanđelja, nego prepoznavanje, poštivanje i oplemenjivanje milosti koje Duh Sveti već sije među narodima. Misije ostaju nužne ne bi li se ispunio Božji naum o ujedinjenju cjelokupnoga čovječanstva u jedan Božji narod, jedno Tijelo Kristovo i jedan hram Duha Svetoga. Saborska definicija Crkve kao "sveopćega sakramenta spasenja" izražava istu istinu vjere kao i aksiom sv. Ciprijana *extra Ecclesia nulla salus*, ali oplemenjena novom sviješću o mogućnosti spasenja onih koji se još ne nalaze unutar vidljivih okvira Crkve.

Treće poglavlje nastavlja razrađivati koncilsko viđenje Crkve u svijetu, ali sada kao "mesijanskog naroda" (LG 9) čije je poslanje posredovati obećanje cjelovitoga spasenja. Congar ističe da je Crkva pozvana odigrati presudnu ulogu u povijesti, usmjeravajući čovječanstvo prema Kraljevstvu Božjemu. Stoga dvojako djeluje u svijetu: s jedne strane, naviješta eshatološku poruku nade koja nadilazi povijest; s druge strane, djeluje kao konkretan kvasac jedinstva i preobrazbe unutar povijesti. Njezino poslanje nije samo navještaj budućega spasenja, nego i upiranje "već sada" ka ostvarenju eshatološke nade ukorijenjene u povijesnoj činjenici Kristova uskrsnuća.

Mesijanski identitet Crkve aktualizira se tako što kršćanska vjera ne ostaje tek pasivna mistika, nego i usrdno djelovanje iz ljubavi prema bližnjemu šireći solidarnost, mir i pravdu. Dakle, za Crkvu biti "mesijanski narod" predstavlja trajni izazov i odgovornost, a što pretpostavlja i spremnost na stalno samopreispitivanje o vlastitoj vjerodostojnosti. Congar pritom koristi priliku ukazati na prepreke autentičnomu svjedočenju Crkve: (a) razdor među kršćanima; (b) konformizam umjesto proročke savjesti; (c) poistovjećivanje jedinstva s jednoobraznošću; (d) pasivnost u življenju vjere i upiranju prema vanjskoj preobrazbi svijeta.

Četvrto poglavlje bavi se izazovom percepcije Crkve samo kao institucije koja otuđuje vjernike od njihove subjektnosti u zajednici Božjega naroda. Kako velika većina vjernika poistovjećuje Crkvu s crkvenom hijerarhijom, tako se utvrđuje mentalna distanca i Crkvu se ne doživljava kao organsku zajednicu vjernih, nego kao izvanjski autoritet koji s jedne strane nameće norme i pravila. Takvo viđenje potiče dojam da je Crkva

"božanska", a stvarni povijesni nedostatci tretiraju se kao iznimke koje ne dotiču božansku bit ustanove, nego ju samo na tren zastiru.

Congar opovrgava to shizofreno viđenje Crkve koje niječe isprepletenost božanskoga i ljudskoga u crkvenom životu i djelovanju. Ukratko, za razliku od Krista, u Crkvi božansko i ljudsko nisu hipostatski sjedinjeni, nego po Kristu ostvarenoj Božjoj spasenjskoj inicijativi u povijesti. Cjeloviti ekleziološki model objedinjuje te elemente na četiri međusobno povezane razine: (a) Crkva je usmjerena na Krista i Evanđelje; (b) Crkva je općinstvo svetih; (c) Crkva je institucija u službi života vjere; (d) Crkva je zajednica vjernih obilježena svojom poviješću koju treba prihvatiti, a ne tražiti neku idealnu Crkvu koja bi bila samoj sebi svrha.

U petom poglavlju Congar kroz kršćansko poimanje molitve razlaže važnost ekumenizma. Congar napose ističe primjer Isusove Velikosvećeničke molitve (Iv 17), koja sažima njegovo poslanje i naznačuje kako se Božji spasenjski naum uslišava po djelovanju njegova Tijela — Crkve u povijesti. Isusova molitva posjeduje trajnu djelotvornost koja se po Duhu Svetom neprestano oživljava u Crkvi. Tako ponavljanje Kristovih riječi i čina — od sakramenata do molitava — "posadašnjuje" njihov učinak. Stoga Isusova Velikosvećenička molitva jednako zaziva i potiče jedinstvo apostola onomad kao i jedinstvo kršćana danas.

Zato je uostalom molitva za jedinstvo kršćana ključna po suvremeni ekumenski pokret. Zajednička molitva ne pretendira na sakramentalno jedinstvo, ali ujedinjuje odijeljene kršćane po vjeri Kristu i u Krista. Takav pristup ne relativizira katolička dogmatska uvjerenja u ime nekoga lažnoga ireneizma, nego ih smješta u kontekst podložnosti Božjoj volji i čini srž tzv. "duhovnoga ekumenizma". Congar kao plodove zajedničke molitve za jedinstvo navodi: (a) jačanje usklađenosti vjernika s djelovanjem Duha Svetoga; (b) obraćenje i poniznost; (c) uzajamno upoznavanje kršćana kao braće i sestara u Kristu; (d) obnova dijaloga.

Za Yvesa Congara Crkva koja sebe razumije kao narod Božji, ujedinjen u dostojanstvu kršćanskoga poziva, kao i Tijelo Kristovo, organski povezano s Kristom kao svojom Glavom, ne trpi podjele i teži zacijeliti raskole. Samo tako Crkva može autentično biti sveopći sakrament spasenja i mesijanski narod, koji svjedoči nadu razdijeljenomu svijetu da je u Kristu moguće postići pravdu i mir. Molitva za jedinstvo stoga nije tek jedna od aktivnosti Crkve. U tom smislu ova knjiga služi i kao podsjetnik na svrhu i poslanje Crkve, koja si stoga ne može dopustiti ni indolentnost uslijed uhodanih navada ni povlađivanje duhu vremena. Svakako je neizostavan resurs za studente i pri istraživanju ekleziologije Drugoga vatikanskoga sabora.

Mirko Vlk

Benedikt Vujica, *Imendanik*. Sarajevo: FMC Svjetlo riječi, 2025.

Franjevački medijski centar (FMC) Svjetlo riječi iz Sarajeva objavio je knjigu pod naslovom *Imendanik* Benedikta Vujice, franjevca pokrajine Bosne Srebrene, u kojoj obrađuje kršćanska imena, njihova značenja i datume s prijedlozima za slavljenje imendana. Riječ je o djelu na kojem je autor radio godinama, neprestano dopunjujući imena i njihova tumačenja koja je otkrivao. Zadivljuje sveobuhvatnost i preglednost knjige. Auktor u *Predgovoru* navodi kako su mu se kroz desetljeća obraćali naši pastoralni djelatnici s pitanjem o značenju pojedinih imena te o svecima i datumima njihovih spomendana koji bi bili